मेध्यः काण्वः।विश्वे देवाः, १ ऋत्विजो वा। त्रिष्टुप्

यमृत्विजो बहुधा कल्पयन्तः सचेतसो यज्ञमिमं वहन्ति।
यो अनूचानो ब्राह्मणो युक्त आसीत्का स्वित्तत्र यजमानस्य संवित्॥ ८.०५८.०१

यम्। इमम्- एतम्। यज्ञम्। ऋत्विजः। सचेतसः- प्रज्ञावन्तः। बहुधा। कल्पयन्तः- चरन्तः। वहन्ति- भरन्ते। तम्। यः। अनूचानः- विद्वान्। ब्राह्मणः- मन्त्रवित्। युक्तः- योगयुक्तः। आसीत्- आचरन्नभवत्। तत्र। तस्य। यजमानस्य। का स्वित्। संवित्- प्रज्ञा चेतनं वा भवति। यजमानस्य स्वरूपं किमिति प्रश्नः ॥१॥

एक एवाग्निर्बहुधा समिद्ध एकः सूर्यो विश्वमनु प्रभूतः।
एकैवोषाः सर्वमिदं वि भात्येकं वा इदं वि बभूव सर्वम्॥ ८.०५८.०२

उत्तरमुच्यते। एकः। एव। अग्निः। बहुधा- वैद्युतादिनानारूपेण। समिद्धः- सम्यगुद्दीपितः। एकः। सूर्यः- भास्करः। विश्वम्- सर्वं जगत्। अनु- अनुसृत्य। प्रभूतः- नानारूपेण जातः। स्वरूपत एकः सूर्यः देशकालाद्यौपाधिकधर्मैर्नानारूपेण भाति। एका। एव। उषाः- अरुणोदयदेवता। सर्वम्। इदम्- एतत्। वि भाति- प्रकाशयति। तद्वत्। एकम्- एकं परमार्थं तत्त्वं सत्। इदम्- एतत्। सर्वं- सकलम्। बभूव- स्वस्वरूपमजहदेवाभवत् यथा मृत्तिका नानाघटादिरूपेण ॥२॥

ज्योतिष्मन्तं केतुमन्तं त्रिचक्रं सुखं रथं सुषदं भूरिवारम्।
चित्रामघा यस्य योगेऽधिजज्ञे तं वां हुवे अति रिक्तं पिबध्यै॥ ८.०५८.०३

चित्रामघा- उषाः। विद्या। यस्य। योगे। अधिजज्ञे- जाता। तम्। ज्योतिष्मन्तम्- दीप्तिमत्। केतुमन्तम्- प्रज्ञावत्। त्रिचक्रम्- भूर्भुवरादिभूमिकात्रयचक्रम्। सुषदम्- सुप्रतिष्ठितम्। भूरिवारम्- प्रभूतश्रेष्ठसम्पद्युक्तम्। अतिरिक्तम्- निरतिशयम्। वाम्- युवयोः। सुखम्- सुखमयम्। रथम्- लक्ष्यप्रापकसद्रंहणप्रतीकं वाहनम्। पिबध्यै- रसानुभवं कर्तुम्। हुवे- आह्वये ॥३॥

Dr. Rangaji
WEBOLIM